

Актуальні проблеми мотивації дітей до занять спортом

Бородіна Н.В.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

Мета: вивчити та проаналізувати проблеми мотивації дітей різного віку до занять спортом. **Матеріал і методи:** теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, Інтернет-ресурсів і досвіду передової практики, статистичний метод. **Результати:** виявлено значне скорочення кількості дітей в Україні віком від 0 до 17 років з 13,225 млн. у 1991 р. до 7,614 млн. у 2017 р. та кількості ДЮСШ з 1500 у 1991 р. до 1293 у 2017 р., наповнюваності спортивних шкіл з 473 до 382 вихованців. Така динаміка процесу призвела до скорочення охоплення дітей спортивною діяльністю на 69,6%. **Висновки:** зміцнення інституту сім'ї, популяризація здорового способу життя, занять фізичною культурою і спортом є першочерговим завданням держави та працівників галузі фізичної культури і спорту.

Ключові слова: мотивація, фізична культура, здоровий спосіб життя, олімпійський спорт.

Аннотація: Бородина Н. В. Актуальные проблемы мотивации детей к занятиям спортом. **Цель:** изучить и проанализировать проблемы мотивации детей различного возраста к занятиям спортом. **Материал и методы:** теоретический анализ и обобщение данных научно-методической литературы, Интернет-ресурсов и опыта передовой практики, статистический метод. **Результаты:** обнаружено значительное сокращение количества детей в Украине возрастом от 0 до 17 лет с 13,225 млн. в 1991г. до 7,614 млн. в 2017г. и количества ДЮСШ с 1500 в 1991г. до 1293 в 2017г., наполнения спортивных школ с 473 до 382 воспитанников. Такая динамика процесса привела к сокращению охвата детей спортивной деятельностью на 69, 6 %. **Выводы:** укрепление института семьи, популяризация здорового образа жизни, занятий физической культурой и спортом является первоочередной задачей государства и работников отрасли физической культуры и спорта. **Ключевые слова:** мотивация, физическая культура, здоровый образ жизни, олимпийский спорт.

Abstract: Borodina N. Actual problems in motivating children to practice sports. **Purpose:** to study and analyze problems in motivating children of all ages to practice sports. **Material and Methods:** theoretical analysis and generalization of data of scientific-methodical literature, Internet resources and experience of advanced practice, statistical method. **Results:** there has been revealed a significant reduction in the number of children in Ukraine aged 0 - 17 years from 13.225 million in 1991 to 7.614 million in 2017 and the number of children-youth sports schools from 1500 in 1991 to 1293 in 2017, the number children attending these sport schools from 473 to 382. The dynamics of this process has resulted in reduction of involving children in sporting activities by 69.6%. **Conclusions:** strengthening the family values, popularizing a healthy lifestyle, engaging in physical culture and sports should become a priority task of the state and workers in the field of physical culture and sports. **Keywords:** motivation, physical education, healthy lifestyle, Olympic sport.

Вступ. Україна має славетну, багатовікову історію, де велику увагу завжди приділяли вихованню підростаючого покоління українців, тому, розбудова могутньої держави на пряму пов'язана з її потенціалом.

Потенціал – це сукупність духовних та матеріальних сил держави і суспільства, можливості їх мобілізації для досягнення поставленої мети, тобто, це здатність і готовність ефективно вирішувати завдання, що повстають перед суспільством. Традиційно складовими могутності будь-якої держави вважаються:

- потенціал морально-політичний – це духовні можливості держави. Здатність і готовність народу витримати всі випробування і мобілізувати сили для досягнення перемоги;
- потенціал науковий – здатність і готовність науки вирішувати нагальні і перспективні завдання суспільства. Науковий потенціал - це, насамперед, освіта і наука;
- потенціал економічний – здатність і готовність економіки держави виконувати нагальні і перспективні завдання, котрі постають перед суспільством;
- військовий потенціал – здатність і готовність збройних сил до захисту територіальної цілісності та конституційного строю держави;
- людський потенціал – це населення країни, морально згуртоване, фізично здорове, готове до захисту своєї держави та мирної праці на благо Батьківщини.

У багатьох Європейських державах і в Україні в тому числі, гостро постає проблема скорочення та старіння населення, народжуваності та здоров'я.

Стан здоров'я населення є одним із соціальних індикаторів суспільного прогресу, потенціалом економічного зростання та безпеки держави і посідає чільне місце в системі цінностей будь-якої цивілізованої країни [3, 10].

Оскільки збереження здоров'я є найбільшою умовою успішного виконання першочергових вимог економічного та соціального розвитку країни, інформація про захворюваність населення набуває особливого значення [7]. Це тісно пов'язано з визначенням особливостей формування та тенденцій стану здоров'я, без знання про які неможливо здійснення відповідних заходів, спрямованих на його поліпшення [9, 11].

Збереження капіталу здоров'я як важливої складової людського капіталу, входить в число факторів, за якими визначається конкурентоздатність держави на міжнародному рівні [7]. Потенціал здоров'я визначається здатністю піклуватися про власне здоров'я та здоров'я інших, здатністю приймати рішення і контролювати власне життя, а також забезпечувати створення суспільством, членом якого є та чи інша людина, умов, що сприяють досягненню здоров'я всіма його членами [13].

Актуальність. Особливо гостро питання здоров'я нації постає відносно дітей та молоді [11]. Молоде покоління – це майбутнє нашої держави, тому однією з причин погіршення здоров'я дітей та молоді є зменшення зацікавленості до занять фізичною культурою та спортом, масове захоплення комп'ютерними іграми, соціальними мережами, недостатність пропаганди здорового способу життя, масових заходів з фізичної культури і спорту, та скороченням піклування держави

про дитячий та юнацький спорт.

Так, згідно даних Міністерства молоді та спорту України (рис. 1) з 1991 року кількість дитячо-юнацьких спортивних шкіл в Україні скоротилася на 13,8 %. Зокрема, в 1991 році в Україні функціонувало 1500 ДЮСШ з середньою наповнюваністю 473 вихованці, а станом на 1 січня 2017 року функціонують 1293 ДЮСШ з наповнюваністю 382 вихованці. У 2011 році кількість ДЮСШ становила 1687, в 2012 році – 1672, в 2013 році – 1664, в 2014 році – 1639, в 2015 році – 1436, в 2016 році – 1363 (рис. 2).

Із 1293 ДЮСШ, які функціонували станом на 1 січня 2017 року, 1017 є комунальними, 257 – приватними і 19 – державними. Міністерство молоді та спорту України зазначає, що зменшення кількості спортивних шкіл пов'язано з припиненням у 2015 році діяльності Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, який надавав фінансову підтримку 565 ДЮСШ. У зв'язку з цим у регіонах відбувається оптимізація закладів фізичної культури і спорту з урахуванням потреб території.

Наведені статистичні дані красномовно свідчать про зменшення кількості залучених до спортивної діяльності дітей та молоді. В сучасних умовах, коли зниження духовного потенціалу, рухової активності та здоров'я молоді, особливо підлітків, стає відчутною реальністю, необхідність орієнтованості на формування

духовних потреб, мотивації до здорових навичок, фізичного загартування, в цілому здорового способу життя є одним із пріоритетних напрямів у вихованні дітей і молоді в суспільстві.

Ще однією кричущою проблемою є кількість дітей та молоді віком від 0 до 17 років в сучасній Україні. Разюче скоротилася кількість дітей, майже удвічі, у порівнянні з 1991 роком: 1991 рік – 13,225 млн, 2017 рік – 7,614 млн. За даними Міністерства молоді та спорту України з цієї і так не дуже чисельної вікової категорії до занять у спортивних школах залучено всього 11 – 12 % (рис. 3).

Орієнтація на здоровий спосіб життя, мотивування молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом, формуються значною мірою в дитячому та підлітковому віці. Тому від зацікавленості дітей та молоді систематичними заняттями фізичною культурою і спортом залежить їхня майбутня потреба у здоровому способі життя, міцне здоров'я, здорове майбутнє покоління, котрому теж буде привита любов до рухової активності, що в свою чергу призведе до покращення стану здоров'я в країні та поліпшить перспективи духовного, наукового, технічного та економічного розвитку держави.

Ефективність системи виховання і освіти визначає стратегію розвитку будь-якої держави. Одним з основних завдань сучасного суспільства є виховання фізично, психічно та духовно здорового покоління [1].

Ще засновник сучасного олімпізму барон П'єр де Кубертен зазначав, що реалізація освіти і виховання в системі олімпійської освіти, особливо серед дітей та молоді, що навчається, забезпечує соціальний прогрес та гуманізацію суспільства [1].

Проблеми олімпійської освіти, поширення знань про олімпізм, історію Олімпійських ігор Стародавньої Греції та Олімпійських ігор сучасності, принципи та ідеали олімпійського спорту перебували у полі зору Міжнародного олімпійського комітету з моменту його створення [2].

Можливість вибору спортивної спеціалізації на основі особистої зацікавленості підлітків, конкуренція і змагання на заняттях можуть бути тими чинниками, які підвищують інтерес до фізичної культури, а також сприяють формуванню цілеспрямованості до занять фізичною культурою і спортом [5].

Будь-яка діяльність, в яку включається людина, виникає і відбувається під впливом зовнішніх факторів, що її стимулюють. Під зовнішніми факторами

розуміється будь-яка зовнішня причина, яка викликає ту чи іншу діяльність. Для виникнення активної та ефективної діяльності різні стимули повинні викликати мотиви.

Мотив – це внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до діяльності. Мотиви перебувають в залежності від зовнішніх спонукань, які сприяють або не сприяють здійсненню активної діяльності. Спонукуваннями до діяльності можуть бути духовні, культурні та матеріальні потреби, які в свою чергу породжують інтереси, тобто спрямованість особистості на певні об'єкти з метою пізнати їх, оволодіти ними [4], які особистістю навіть не завжди усвідомлюються.

Проте незалежно від міри усвідомлення мотив є вирішальним чинником у досягненні мети. За даними науковців основу особистісної спрямованості складає стійка ієрархічна система домінуючих мотивів поведінки і діяльності людини, де головними є мотиви які визначають ставлення людини до себе та інших [6].

Серед усіх різноманітних властивостей особистості, мотиви займають особливе місце, оскільки тільки вони в першу чергу обумовлюють суспільно значущу поведінку людини в діяльності [12]. У цьому зв'язку можна сказати, що в науці проблема мотивів є важливою тому, що ядро особистості, її суть складають глибоко усвідомлені людиною збудження у вигляді мотивів та інтересів. Вивчення мотивів, які активізують прагнення підлітків до систематичних занять фізичною культурою і спортом, а також у перспективі олімпійським спортом, є однією з важливих педагогічних проблем у фізичному вихованні, оскільки мотиви мають вирішальне значення в поведінці й стимуляції активної діяльності, на що вказують багато фахівців.

Дослідження свідчать про залежність мотиваційної орієнтації спортсмена від вибору внутрішніх або зовнішніх цілей. Результатом внутрішньої орієнтації цілей є підвищена увага до якості процесу підготовки, раціонального способу життя, контролю за ефективністю підготовки і змагальної діяльності, прагнення виправлення помилок і пошуку оптимальних шляхів подальшого вдосконалення. Спортсмени, що орієнтуються на зовнішні цілі, насамперед зосереджені на спортивному результаті, перемозі, або поразці як засобі оцінки особистих здібностей [8].

Так Є. П. Ільїн серед мотивів занять спортом виділяє загальні і конкретні. До перших - відносяться бажання дитини займатись будь-яким видом спорту або фізичними вправами, до других - відносяться бажання займатись тільки улюбленим видом спорту. На думку цього автора, мотиви можуть бути спрямовані на процес діяльності (потреба в руховій активності, отримання вражень від спортивної діяльності) і на результат (прагнення до самовдосконалення, самоствердження, самовираження) [4].

Проведені в цьому напрямі дослідження показують, що мотивація має гендерні відмінності [6]. А саме пріоритетними мотивами українських школярів є вдосконалення форми тіла, оздоровлення, активний відпочинок, розвага, спілкування з друзями і меншою мірою – спортивний результат (рис. 4).

Що стосується мотивації до занять фізичною культурою і спортом дітей дошкільного віку, то тут їх мотиви до рухової активності, занять фізичною культурою і спортом суттєво відрізняються від мотивів школярів. Основними

мотивами дітей дошкільного віку є особистий приклад батьків, родичів та розвага [6].

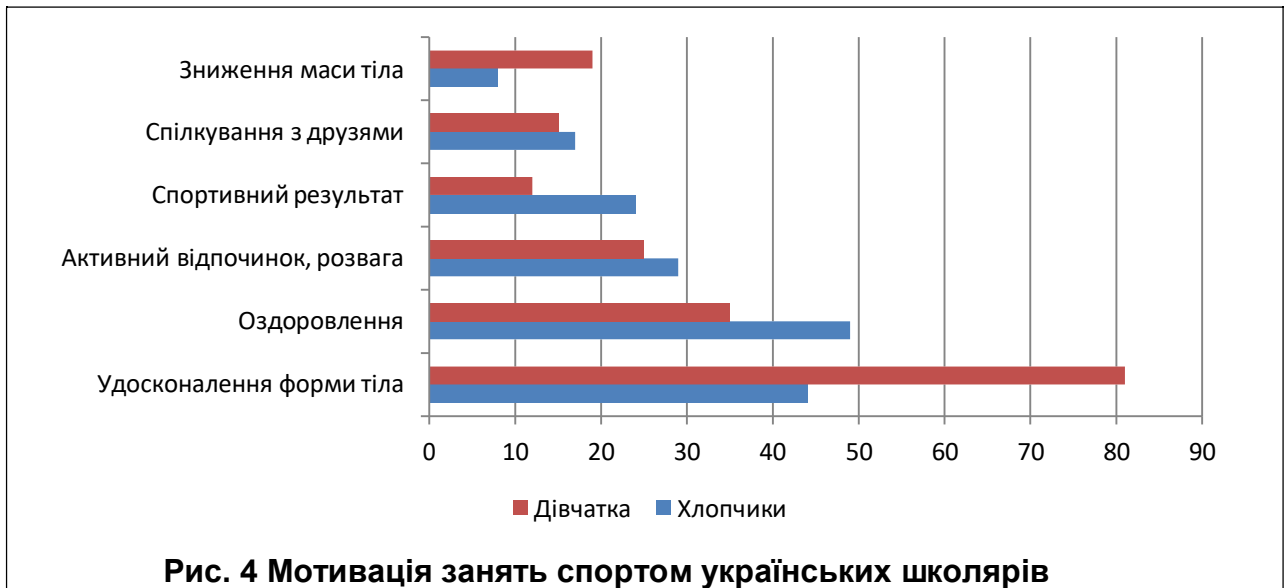

Рис. 4 Мотивація занять спортом українських школярів

Результати досліджень. Аналізуючи отримані результати, можна констатувати, що в Україні значно скоротилась кількість дітей віком від 0 до 17 років, що, в свою чергу, призведе до суттєвого зменшення кількості наступного покоління, потенціалу економічного зростання нашої держави та інших негативних для неї наслідків.

З об'єктивних та суб'єктивних причин скоротилась кількість та наповнюваність ДЮСШ (в 1991 функціонувало 1500 ДЮСШ з середньою наповнюваністю 473 вихованці, а в 2017 році функціонувало 1293 ДЮСШ з наповнюваністю 382 вихованці), що в свою чергу свідчить про зменшення кількості дітей, що займаються фізичною культурою і спортом в Україні.

Аналіз динаміки показників охоплення дітей спортивною діяльністю показує їх значне скорочення (на 69,6 %).

Пріоритетні мотиви до занять фізичною культурою і спортом українських школярів свідчать про першочергову зацікавленість вдосконаленням форми тіла, оздоровленням, активним відпочинком, розвагами, спілкуванням з друзями. Участь у спортивних змаганнях як мотив, серед інших мотивів займає останнє місце, що свідчить про недостатню популяризацію спорту, спортивної діяльності та загалом недостатню увагою з боку держави до мотивування підростаючого покоління українців в цьому напрямі.

Висновки.

1. Враховуючи загальну демографічну ситуацію, що склалася в Україні та значне зменшення кількості дітей віком від 0 до 17 років, Міністерству освіти і науки України разом з Міністерством молоді та спорту України необхідно докласти необхідних зусиль для зміцнення інституту сім'ї, формування активної життєвої позиції підростаючого покоління, сприяння гармонійному розвитку особистості дітей та юнацтва, пропагування потреби до занять фізичною активністю і спортом.
2. Зважаючи на високий рівень мотивації школярів України саме до

вдосконалення форми тіла та оздоровлення, необхідно постійно сприяти збільшенню кількості фізкультурно-оздоровчих послуг та доступності занять в спортивних секціях, що ще більше посилить цю мотивацію, відволіче молодь від шкідливих звичок, комп'ютерної залежності, та дозволить залучити до активних занять спортом.

3. З огляду на існуючий серед дітей та молоді на сьогодні низький рівень мотивації до занять спортом, необхідно сприяти проведенню масових спортивних заходів, круглих столів, зустрічей з видатними спортсменами, проводити дні відкритих дверей та показові виступи в шкільних закладах найкращих спортсменів, розповсюдження плакатів та буклетів, що популяризують спорт, розміщувати емоційно насичену інформацію щодо спортивної діяльності в засобах масової інформації та соціальних мережах.

Список використаної літератури

1. Булатова М. М. Система олімпійської освіти в Україні // М. Булатова. Наука в олімпійському спорті. 2015. - № 2 – с. 5-9.
2. Булатова М. М. Міжнародна олімпійська академія в системі освіти і виховання / Наука в олімпійському спорті. 2016. - №3 – с. 4.
3. Декларація Глобальної міністерської конференції здорового способу життя та неінфекційним захворюванням, м. Женева: СОЗ, 2011.
4. Ильин Е. П. Психология физического воспитания. – М.: Просвещение, 1990. – С. 13-21.
5. Козак Е. М. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичного виховання // Фізичне виховання в школі. – 2002. - № 4. – С. 51-52.
6. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Том 2. Вид-во: «Олімпійська література». – С. 10.
7. Москаленко В. Ф. Здоровье и здравоохранение: ключевые императивы. В. Ф. Москаленко. – К.: ИД «Авиценна», 2011. – 256 с.
8. Платонов В. Н. Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Загальна теорія і її практичні додатки: підручник [для тренерів]: в 2кн. / В. Н. Платонов. – К.: Олімп. Літ., 2015. – 680 с. – С. 660
9. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2010 – 2011 роки. – К: МОЗ України, 2012. – 329 с.
10. Реальне багатство народів: доклад про розвиток людини. – Нью-Йорк : Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй, 2010.
11. Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2012 році (за даними вибіркового опитування домогосподарств у жовтні 2012 року). – К.: Держ. служба статистики України, 2013. – 149 с.
12. Сінгаєвський С. Формування позитивного ставлення школярів до фізичного виховання // Фізичне виховання в школі. – 2001. – № 1. – С. 33-37.
13. Сучасна медико-демографічна ситуація в Україні / Л. А. Чепелевська, О. М. Орда, О. П. Рудницький, О. В. Любінець // Щорічна доповідь про стан здоров'я населення та санітарно-епідемічну ситуацію, 2010 рік. – С. 10-33.

1. Filenko, L., Ashanin, V., Basenko, O., Petrenko, Y., Poltorarska, G., Tserkovna, O., Kalmykova, Y., Kalmykov, S., Petrenko Y. (2017). «Teaching and learning informatization at the universities of physical culture». Journal of Physical Education and Sport, 17(4), 2454-2461.

Відомості про авторів

Бородіна Ніна Володимирівна, студентка II курсу магістратури, спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» (спеціалізації – психологія спорту) Старший лаборант кафедри психології і педагогіки Національного університету фізичного виховання і спорту України, м. Київ

E-mail: borodina.nina.vladimirovna@gmail.com

ORCID.ORG/ 0004-0002-5472-7729

Стаття надійшла до редакції: 28.02.2018 р.
Опубліковано: 23.03.2018 р

